herpy

VARANER

Desert Monitor

Varanus griseus

Varanus griseus er en slank, gråbrun ørkenvaran fra Nord-Afrika over Midtøsten til Pakistan og det nordvestlige India. Den blir omtrent 1 m lang og har smale, mørke bånd på rygg og hale. Den graver, soler seg mye og lever av små pattedyr, egg, krypdyr og insekter. Det finnes lite kunnskap om stell av arten, og den klarer seg sjelden godt i fangenskap.

Familie: Varanidae

FAKTABOKS

DYRET

Voksenstørrelse	**90-180 cm** total lengde inkl. hale
Levealder	**8-17 år**
Aktiv	**Om dagen**
Levevis	**Bakkelevende og gravende**
Biotop	**Ørken og halvørken**
Vanskelighetsgrad	**Ekspert**

STELL

Min. terrarium	**300 × 120 × 120 cm** L × B × H for 1 voksent dyr
Temperatur, dag	**25-35 °C**
Varmeplass	**50-58 °C**
Temperatur, natt	**20-24 °C**
Luftfuktighet	**30-60 %**
Vann	**Vannskål**
UVB	**Nødvendig** Ferguson-sone 3
Vinterhvile	**12-18 °C** 13-22 uker
Kosthold	**Insekter og virveldyr**
Holdes	**Alene**

AVL

Formering	**Eggleggende**
Kullstørrelse	**7-20 egg**
Inkubasjon	**120 dager** ved 29-31 °C

VERN OG PAPIRER

CITES	**Liste I**
EU-vedlegg	**Vedlegg A**
IUCN	**Livskraftig (LC)**

Om arten

Varanus griseus er en slank, lavbeint ørkenvaran med lang hals og en hale som er rund i tverrsnitt. Neseborene er skrå spalter som sitter nærmere øyet enn snutespissen. Fargen varierer fra lysebrun og gul til grå, med smale, mørke tverrbånd på rygg og hale og ofte gule flekker på ryggen. I områder med mye plantevekst kan dyrene være oransje. Unger er sterkt oransje med tydelige bånd, som kan bli svakere med alderen. Dyrene er i gjennomsnitt omtrent 1 m lange og kan bli nesten 2 m, avhengig av føde, årstid og levested. Hannene er større og kraftigere enn hunnene.

Arten ble beskrevet i 1803 og har hatt tre underarter. I 2023 ble alle tre foreslått som selvstendige arter. Siden regnes bestandene i Sentral-Asia som en egen art, *Varanus caspius*, mens formen i Pakistan og det nordvestlige India fortsatt regnes som en underart, *V. g. koniecznyi*. Dyr i handelen kan derfor være ført under flere navn. I naturen blir dyrene sjelden mer enn omtrent 8 år gamle. I fangenskap lever de ofte bare noen få år, men enkelte dyr blir mer enn 17 år når kravene deres er oppfylt.

Arten er en krevende varan som aldri blir tam, og som bare bør holdes av erfarne holdere. Et voksent dyr trenger et terrarium på minst 3 m i lengden, en vinterhvile hvert år og variert fôr av hele byttedyr.

Utbredelse og leveområde

Varanus griseus har en svært stor utbredelse i ørkener og halvørkener fra Nord-Afrika over Midtøsten til Pakistan og det nordvestlige India. Den finnes fra Marokko, Vest-Sahara og Mauritania østover gjennom Algerie, Tunisia, Libya, Egypt og Sudan og sørover i det nordlige Mali, Niger, det vestlige Tsjad og det nordlige Nigeria. I Midtøsten lever den i Israel, Palestina, Syria, Jordan, Libanon, Irak, Saudi-Arabia, De forente arabiske emirater, Qatar, Oman, Kuwait og det sørøstlige Tyrkia og videre i Iran. Formen i Pakistan og det nordvestlige India (*V. g. koniecznyi*) er den minste. Bestandene fra Det kaspiske hav over Turkmenistan, Usbekistan og Kasakhstan til Afghanistan regnes nå som *Varanus caspius*, og grensen mellom de to artene i Iran og Afghanistan er ikke avklart.

> **Naturlig utbredelse:** Marokko, Vest-Sahara, Mauritania, Algerie, Tunisia, Libya, Egypt, Niger, Tsjad, Nigeria, Mali, Sudan, Israel, Det palestinske området, Syria, Jordan, Libanon, Irak, Saudi-Arabia, De forente arabiske emirater, Qatar, Oman, Kuwait, Tyrkia, Iran, Pakistan og India.

LEVEOMRÅDE

Arten lever i ørkener og tørre områder med sand eller leire, ofte på bar jord og av og til i skogkledde områder. Den er dagaktiv, men tilbringer middagsheten i hulen sin, som den graver selv, og som kan være flere meter lang. Den kommer fram om morgenen, soler seg og jakter over store avstander. I det meste av utbredelsesområdet holder dyrene vinterhvile fra september til april; i Pakistan og India er de bare mindre aktive i den kalde tiden. Dyrene bruker ofte veier til soling, og mange dør i trafikken. Ved en kroppstemperatur under omtrent 21 °C er dyrene trege og forsvarer seg kraftig i stedet for å flykte.

Stell

TERRARIET

Det finnes lite kunnskap om stell av *Varanus griseus*, og arten klarer seg sjelden godt i fangenskap. Terrariet bygger derfor på den generelle regelen for bakkelevende varaner: minst fem ganger så langt, to ganger så bredt og to ganger så høyt som dyrets snute-kloakk-lengde. Et fullvokst dyr har en snute-kloakk-lengde på 55-65 cm og skal ha minst 300 × 120 × 120 cm (lengde × bredde × høyde). Større er bedre, og et helt rom eller en utendørs innhegning i den varme delen av året er en fordel. *Varanus gouldii* og *Varanus acanthurus* er bakkelevende varaner fra tørre strøk med lignende krav.

Unger kan starte i et mindre terrarium, men de vokser og må flyttes opp i løpet av få år. Arten graver og er rask, så terrariet må være sikkert med dører som kan låses.

Bunnen skal være dyp, helst 50 cm eller mer, av støvfri sand blandet med jord, slik at dyret kan grave egne ganger og trekke seg unna varme og kulde. Levende planter overlever ikke. Innred med stabile steinhauger, tykke korkrør og store skjulesteder i begge ender. Fest steinene, slik at de ikke raser sammen over et gravende dyr. En fjellignende bakvegg av skum og epoksy, strødd med sand, gir klatreflate og et naturlig utseende. Alle varmekilder må skjermes, slik at dyret ikke kan brenne seg. Det må stå en stor, stabil skål med vann, for arten kan både svømme og dykke.

TEMPERATUR

Varanus griseus kommer fra ørkener med svært varme somre og kalde vintre og trenger en stor temperaturgradient. I naturen kommer kroppstemperaturen sjelden over 38,5 °C, selv når dyret soler seg. Temperaturene i terrariet er lånt fra *Varanus gouldii*: solplassen er en flat stein med en overflatetemperatur på 50-58 °C, målt med et IR-termometer på selve steinen. Luften om dagen er 25-35 °C fra den kjølige til den varme enden, og om natten slås varmen av, slik at temperaturen faller til 20-24 °C.

Varm bare opp den ene halvdelen av terrariet, slik at dyret kan bevege seg inn og ut av varmen. En spotlampe rettet mot en flat stein er bedre enn en keramisk varmer: den lyser ikke, og da kjenner ikke dyret hvor varm den er. Skjerm alle lamper med gitter, og styr dem med termostat.

Arten skal ha vinterhvile hvert år i 3-5 måneder ved 12-18 °C. Skru gradvis ned lys og varme i løpet av noen uker før hvilen, og skru langsomt opp igjen etterpå. Bare friske dyr i god kondisjon skal i vinterhvile. Hold bunnen tørr, og sørg for at det alltid er friskt vann.

Les mer: Varme og temperatur

LUFTFUKTIGHET OG VANN

Luften i terrariet skal være tørr: 30-60 % (lånt fra *Varanus gouldii*). Bunnen skal være tørr øverst og litt fuktig dypere ned, slik at de gravde gangene holder, og slik at dyret selv kan oppsøke fukt ved hudskiftet. Voksne dyr skifter hud omtrent tre ganger i året, og hvert hudskifte kan ta flere måneder. Det skal alltid stå en stor, stabil skål med friskt vann som dyret kan drikke av og gå ned i. Skift vannet hver dag. God ventilasjon holder luften tørr og hindrer sopp i bunnen.

LYS OG UVB

Varanus griseus er dagaktiv og soler seg mye, så den trenger kraftig lys og UVB tilsvarende Ferguson-sone 3. Bruk UVB-rør eller kvikksølvdamplamper over solplassen, slik at dyret kan komme tett på dem uten glass imellom. UV-indeksen for arten er ikke dokumentert. Skift UVB-pærene etter produsentens anvisning, for UV-strålingen avtar lenge før pæren går. Ingen kunstig belysning erstatter sollys, og en utendørs innhegning i den varme delen av året er en fordel.

Les mer: Lys og UVB

FÔRING

I naturen spiser *Varanus griseus* særlig mus, egg og fisk, men også andre små pattedyr (ørkenrotter, unge harer), krypdyr, fugler, padder, insekter, snegler, skolopendere, skorpioner og åtsler. Ungene lever mest av leddyr.

Voksne dyr får tinte mus, kyllingunger, vaktler, egg og store insekter som gresshopper og kakerlakker. Gi fôret med en lang pinsett, og legg det på en ren flate, slik at dyret ikke svelger sand. Unger får insekter og små mus. Fôringshyppigheten er lånt fra *Varanus gouldii*: unger som vokser, fôres hver dag, voksne hver 3.-5. dag. Gnagere er feite, og varaner som mest får gnagere, blir fort for tykke, så bytt mellom gnagere, fugler, egg og insekter. Under vinterhvilen spiser ikke dyret. Insekter pudres med kalk og vitaminer.

Les mer: Kalk, vitaminer og tilskudd

ATFERD OG HÅNDTERING

Varanus griseus er sky og rask og forblir vill. Den blir aldri tam eller vant til håndtering, og et dyr som er redd og kaldt, står imot og blir svært aggressivt. Bitt, halesmell og de kraftige klørne kan gi skader. Bitt fra den nært beslektede *Varanus caspius* gir kvalme, oppkast, svimmelhet, muskelsmerter, rask puls og diaré, som kan begynne etter 20 minutter og avtar etter omtrent et døgn. Oppsøk lege etter et bitt.

Åpne bare terrariet når det er god plass rundt det, og håndter ikke dyret uten grunn. Flukt, hvesing og oppblåst hals er tegn på stress. Som alle krypdyr kan varaner bære salmonella. Vask hendene med såpe etter all kontakt med dyr, terrarium og fôr.

Dyrene holdes enkeltvis. Samhold av to dyr er ikke dokumentert for arten. Levende insekter og gjemt fôr holder dyret aktivt.

Les mer: Karantene og hygiene

Avl

KJØNNSMODNING OG KJØNNSBESTEMMELSE

Hannene er større og kraftigere enn hunnene. Dyrene blir kjønnsmodne etter minst tre vinterhviler og når full størrelse (55-65 cm uten hale) etter 3-4 vinterhviler. Kjønnet kan anslås ut fra størrelse og kroppsbygning, men bestemmes sikrest av en dyrlege, for eksempel med ultralyd eller røntgen. Bruk bare fullvoksne dyr i god kondisjon til avl.

PARRING

I naturen kommer dyrene fram i april, og paringen skjer i mai og juni. Avl i terrariet krever en vinterhvile med lavere temperatur og kortere dager og deretter gradvis mer varme og lys. Hold hannen og hunnen hver for seg, og sett hannen inn til hunnen under oppsyn etter vinterhvilen. Skill dyrene ved tegn på kamp.

EGGLEGGING OG KULL

Hunnen legger 7-20 egg i et kull, i naturen fra slutten av juni til begynnelsen av juli. Antall kull i året er ikke dokumentert. Hun skal ha en eggleggingskasse med minst 50 cm fuktig, fast sand og jord, der hun kan grave et dypt rede. Er bunnen for lav, kan hun holde eggene tilbake og dø av eggleggingsvansker. Hunnen slutter å spise før eggleggingen.

INKUBASJON

Eggene tas opp kort tid etter eggleggingen og legges i en eggboks med perlitt eller vermikulitt blandet med samme vekt vann. Ikke vend dem: marker oversiden med blyant. Ved 29-31 °C klekkes eggene etter omtrent 120 dager. Luftfuktigheten i eggboksen skal være 80-90 %. Ikke åpne egg som er forsinket, men fortsatt ser levedyktige ut.

OPPDRETT AV UNGER

Ungene er omtrent 25 cm lange ved klekking, hvorav 10 cm uten hale. De vokser langsomt og må gjennom flere vinterhviler før de er fullvokste. Unger skal ha et sikkert terrarium med dyp, tørr bunn, skjulesteder, solplass og UVB og fôres med insekter og små mus. Hold ungene hver for seg, slik at de ikke skader hverandre.

Helse og vanlige feil

Varanus griseus klarer seg sjelden godt i fangenskap, og de fleste sykdommer skyldes feil i oppsettet. De typiske problemene er:

- Urinsyregikt ved for lav temperatur og for lite vann. Hold solplassen varm, og sørg for friskt vann.
- Beinproblemer ved mangel på UVB, kalk og D3.
- Fedme ved for mange gnagere og for lite plass og bevegelse.
- Bitt- og klosår, ofte etter feil håndtering. Rens sår grundig, og oppsøk dyrlege hvis dyret er skadet.
- Tarm- og blodparasitter, særlig hos viltfangede dyr. Få en avføringsprøve undersøkt når et nytt dyr kommer i hus, og hold det i karantene i minst seks uker.
- Eggleggingsvansker hos hunner, som kan være dødelige. Oppsøk dyrlege hvis hunnen er oppblåst og avviser fôr i lang tid.
- Brannskader fra uskjermede varmekilder.
- Dårlige hudskifter hvis bunnen er tørr helt ned.

Spør alltid etter dyrets opprinnelse, og kjøp helst oppdrettede dyr. Oppsøk dyrlege med erfaring med krypdyr hvis dyret går ned i vekt, ikke spiser eller har sår, hevelser eller pustevansker.

Les mer: Kjøp av dyr: oppdrett, viltfangst og transport

Spør alltid dine kloke bekjente

Veiledningen er et godt sted å begynne, men den kan ikke erstatte erfaring. Dyr er forskjellige, og mye av det viktigste lærer man av dem som har holdt arten i årevis. Snakk med en oppdretter, en erfaren holder eller en veterinær med kunnskap om krypdyr og amfibier før du skaffer deg dyret - og igjen hvis noe virker galt.